

Дисципліна
«Захист професійної діяльності
в галузі»

Частина 1

«Охорона праці в галузі»

Лектор

к.т.н., доцент кафедри

«Безпеки життєдіяльності та фізичного виховання»
ДУТ

Гунченко Оксана Миколаївна

ел. адреса:

gunchenko.oksana@gmail.com

Тема 2

- **Тема: «Система управління охороною праці в організації»**
- **1.** Основні вимоги до побудови і функціонування системи управління охороною праці (СУОП).
- **2.** Забезпечення функціонування та побудова СУОП в організації.
- **3.** Міжнародний стандарт **OHSAS 18001:2007**. Політика в галузі охорони праці. Планування. Впровадження і функціонування СУОП. Перевірки і коригувальні дії. Аналіз з боку керівництва.
- **4.** Планування заходів з охорони праці. Види планування та контролю стану охорони праці.

Тема 2

Самостійна робота:

- 1.** Положення про СУОП, структура та зміст його розділів.
- 2.** Примірний розподіл функціональних обов'язків з охорони праці керівників, посадових осіб і фахівців підприємства галузі.
- 3.** Ефективність функціональної структури СУОП.

Тема 2

- Система управління охороною праці на підприємстві (СУОПП) - це планомірна, цілеспрямована діяльність керівництва і персоналу підприємства (організації) щодо виявлення небезпек і усунення неприпустимого ризику для життя і здоров'я працівників у трудовому процесі.
- Ризик - поєднання ймовірності завдання шкоди та її важкості. *Неприпустимий ризик* $\gt 5,001 \cdot 10^{-4}$.

Тема 2

- **СУОПП є цільовою підсистемою загальної системи управління підприємством, яка охоплює всі напрями виробничо-господарської діяльності, трудові колективи структурних підрозділів, матеріальні та фінансові ресурси і реалізується у цілеспрямовану діяльність посадових осіб і працівників щодо усунення неприпустимого ризику для здоров'я і безпеки персоналу, виконання нормативно-правових актів з охорони праці.**
- **Роботодавець розробляє працезохоронну політику** - декларацію про зобов'язання щодо намірів і заходів з охорони праці.

Тема 2

Метою управління охороною праці є

- реалізація конституційних прав працівників і вимог нормативно-правових актів щодо збереження здоров'я і працездатності людини в процесі праці,
- створення безпечних і нешкідливих умов праці,
- покращення виробничого побуту,
- запобігання травматизму, профзахворюванням, аваріям і пожежам,
- усунення неприпустимого ризику.

Тема 2

- **Об'єктом управління охороною праці є діяльність** роботодавця, керівників структурних підрозділів, функціональних служб і всього колективу підприємства для гарантування належних здорових і безпечних умов праці на робочих місцях, виробничих ділянках, цехах і підприємствах у цілому, попередження травматизму, профзахворювань і аварій.

Тема 2

- **Управління охороною праці здійснюють:**
на підприємстві - роботодавець;
у виробничих підрозділах і службах - їхні керівники.

Організаційну, методичну і наглядову діяльність з охорони праці, підготовку управлінських рішень та контроль за їх виконанням здійснює служба охорони праці, яка підпорядковується безпосередньо директору (роботодавцю).

Тема 2

Нормативною базою СУОПП є

- *Конституція України,*
- *Закон України про охорону праці,*
- *Кодекс законів про працю,*
- *закони Верховної Ради,*
- *постанови КМУ,*
- *Укази Президента,*
- *Національна програма поліпшення безпеки, гігієни праці та виробничого середовища,*
- *Закон про охорону здоров'я,*
- *Система стандартів безпеки праці, правила, норми, інструкції та інші нормативно-правові акти про охорону праці, постанови і накази органів державного управління і нагляду.*

Тема 2

- Згідно зі статтею **13** Закону України *“Про охорону праці”*, роботодавець забезпечує функціонування системи управління охороною праці на підприємстві (СУОПП), а саме:
- створює відповідні служби і призначає посадових осіб, які забезпечують вирішення конкретних питань охорони праці, затверджує інструкції про їх обов'язки, права та відповідальність за виконання їхніх функцій, а також контролює їх додержання;
- розробляє за участю сторін колективного договору і реалізує комплексні заходи для досягнення встановлених нормативів та підвищення наявного рівня охорони праці;
- забезпечує виконання необхідних профілактичних заходів *відповідно до обставин, що змінюються*;

Тема 2

- **впроваджує прогресивні технології, досягнення науки і техніки, засоби механізації та автоматизації виробництва, вимоги ергономіки, позитивний досвід з охорони праці тощо;**
- **забезпечує належне утримання будівель і споруд, виробничого обладнання та устаткування, моніторинг їх технічного стану;**
- **забезпечує усунення причин, що призводять до нещасних випадків, професійних захворювань, та здійснення профілактичних заходів, визначених комісіями за підсумками розслідування цих причин;**

Тема 2

- **організує проведення аудиту охорони праці, лабораторних досліджень умов праці, оцінки технічного стану виробничого обладнання та устаткування, атестацій робочих місць на відповідність нормативно-правовим актам з охорони праці згідно із послідовністю і термінами, визначеними законодавством, та за їх висновками вживає заходів для усунення небезпечних і шкідливих для здоров'я виробничих факторів;**

Тема 2

- **розробляє і затверджує положення, інструкції, інші акти з охорони праці, що діють у межах підприємства, та встановлює правила виконання робіт і поведінки працівників на території підприємства, у виробничих приміщеннях, на будівельних майданчиках, робочих місцях згідно із нормативно-правовими актами з охорони праці, безкоштовно забезпечує працівників нормативно-правовими актами та актами підприємства з охорони праці;**

Тема 2

- здійснює контроль за додержанням працівником технологічних процесів, правил поведження з машинами, механізмами, устаткуванням та іншими засобами виробництва, використанням засобів колективного та індивідуального захисту, виконанням робіт відповідно до вимог з охорони праці;
- організує пропаганду безпечних методів праці та співробітництво з працівниками в галузі охорони праці;

Тема 2

- **вживає термінових заходів для допомоги потерпілим, залучає за необхідності професійні аварійно-рятувальні формування в разі виникнення на підприємстві аварій та нещасних випадків.**

Роботодавець несе безпосередню відповідальність за порушення зазначених вимог.

КОЛО МЕНЕДЖМЕНТУ

Цикл управления охраной труда

ЦИКЛ УПРАВЛЕНИЯ ОХРАНОЙ ТРУДА

Политика	Планирование	Организация	Оценка	Совершенствование
Разработка обязательств работодателя в области ОТ и доведения их до всех работников	Разработка плана действий по претворению Политики в жизнь	Организация выполнения плана, координация и регулирование всех действий с учетом мотивации работников	Контроль, учет и оценка полученных результатов	Определение направлений совершенствования СУОТ и разработка корректирующих воздействий

Створюється СУОПП послідовним визначенням

- **працезохоронної політики,**
- **зобов'язань керівництва,**
- **мети роботи об'єкта та органів управління,**
- **виявленням неприпустимих ризиків,**
- **завдань і заходів з охорони праці,**
- **функцій і методів управління,**
- **побудови організаційної структури управління,**
- **створенням системи мотивації, контролю обліку, аналізу, оцінки ризику, аудиту і моніторингу діяльності, технології управління, комп'ютеризації і комунікації системи складання організаційно-методичної документації,**
- **впровадженню і забезпеченню функціонування системи і контролю ефективності СУОПП,**
- **подальшим удосконаленням системи.**

Основні завдання СУОП

Професійний добір для працівників, які виконують роботи підвищеної небезпеки, з урахуванням стану здоров'я та психофізичних показників

Навчання та пропаганда знань з охорони праці

Безпечний стан обладнання

Безпечний стан технологічних процесів

Безпечний стан будівель та споруд

Забезпечення нормативних санітарно-гігієнічних умов праці

Наявність засобів індивідуального захисту

Оптимальний режим праці та відпочинку

Лікувально-профілактичне обслуговування працюючих

Санітарно-побутове обслуговування

Основні функції СУОП

Система організації та координації робіт (обов'язки, відповідальність, повноваження керівників різного рівня, осіб, які управляють, виконують та перевіряють роботи)

Система обліку, аналізу та оцінки ризиків

Визначення політики

Система планування профілактичних заходів для підвищення рівня безпеки виробництва

Система контролю планових показників та аудит всієї системи

Система коригуючих та упереджуючих дій та можливість адаптації до обставин, які змінюються

Система заохочення працівників

Алгоритм запровадження СУОП

1. Прийняття рішення керівництвом підприємства про впровадження СУОП

2. Визначення структури СУОП

СУОП впроваджується як незалежна система

СУОП впроваджується спільно з іншими системами управління (системою якості чи екологічної безпеки)

3. Планування впровадження СУОП

Алгоритм запровадження СУОП (продовження)

Рекомендації щодо побудови системи управління охороною праці на виробництві. Структура СУОП

1. Загальні положення

- 1.1. Відповідальність вищого керівництва
- 1.2. Основні принципи політики у сфері охорони праці
- 1.3. Функції системи управління ОП

2. Структура і документація СУОП

- 2.1. Права, обов'язки і відповідальність керівників служб та підрозділів, а також працівників
- 2.2. Служба охорони праці
- 2.3. Комісії та громадські органи
- 2.4. Використання законодавчих актів та нормативно-правових актів з охорони праці
- 2.5. Управління внутрішніми нормативно-правовими актами

3. Завдання СУОП та їх вирішення

- 3.1. Планування та фінансування заходів з охорони праці
- 3.2. Професійний відбір
- 3.3. Навчання з питань охорони праці та система інструктажів
- 3.4. Поточні перевірки, огляди окремих підрозділів і підприємства в цілому

3.5. Організація інформаційної роботи

3.6. Засідання координаційної ради

3.7. Наради і збори

3.8. Безпечність виробничих приміщень, засобів виробництва, технологічних процесів

3.9. Організація робочого місця

3.10. Організація робочого часу

3.11. Заміна засобів виробництва

3.12. Заміна матеріалів, що застосовуються

3.13. Зміни в організації праці

3.14. Організація безпечного проведення робіт при залученні сторонніх суб'єктів господарювання

3.15. Вимоги безпеки при введенні в експлуатацію, поточній експлуатації, виведенні з експлуатації виробничого обладнання

3.16. Засоби індивідуального захисту

3.17. Аналіз і попередження можливих загроз життю і здоров'ю працюючих

3.18. Дії у випадку аварії

3.19. Коригувальні заходи

Настанова з охорони праці. 1. Елементи системи управління охороною праці

- 1.1.** Загальні вимоги
- 1.2.** Політика в галузі охорони праці
- 1.3.** Планування
  - 1.3.1.** Планування ідентифікації небезпеки, оцінки та контролю ризиків
  - 1.3.2.** Вимоги закону та інші вимоги
  - 1.3.3.** Цілі
  - 1.3.4.** Програма менеджменту охорони праці
- 1.4.** Впровадження та функціонування
  - 1.4.1.** Організаційна структура та відповідальність
  - 1.4.2.** Підготовка, знання і компетентність
  - 1.4.3.** Консультації та комунікації
  - 1.4.4.** Документація
  - 1.4.5.** Управління документами і даними
  - 1.4.6.** Управління процесами
- 1.5.** Контрольні та коригувальні дії
  - 1.5.1.** Виконання вимірювань і контроль
  - 1.5.2.** Нещасні випадки, інциденти, невідповідності, коригувальні та попереджуючі дії
  - 1.5.3.** Управління записами
- 1.6.** Оцінка вищим керівництвом

Положення про СУОП

1. Загальні положення.
2. Функціонування системи управління охороною праці (СУОП).
3. Задачі управління охороною праці.
4. Система навчання з питань охорони праці.
5. Забезпечення промислової безпеки.
  - Забезпечення безпеки машин, механізмів та устаткування.
  - Забезпечення безпеки технологічних процесів.
  - Забезпечення безпеки будівель та споруд.
6. Система аудиту з охорони праці.
7. Аналіз ефективності СУОП.
8. Стимулювання робіт з охорони праці.
9. Посилення технологічної та трудової дисципліни, дотримання правил і норм охорони праці.
10. Відповідальність.

ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ДОКУМЕНТІВ З СУОП

1. Настанова з охорони праці
2. Положення про СУОП
3. Положення про облік, аналіз та оцінку ризику виникнення нещасних випадків
4. Положення про застосування нарядів-допусків при виконанні робіт підвищеної небезпеки
5. Порядок розробки, оформлення та обігу інструкцій з охорони праці
6. Порядок розробки, оформлення та обігу посадових інструкцій
7. Заява про політику з охорони праці

Визначення ступеню базового ризику виникнення небезпечних ситуацій.

Ступінь базового ризику виникнення небезпечної ситуації визначається за формулою:

$$P = T \times \Pi \times B,$$

у якій:

P - ступінь ризику;

T - важкість та можливі наслідки небезпечної події;

Π - можливість нараження на небезпеку;

B - імовірність виникнення небезпечної події.

Умовна імовірність виникнення небезпечної події в числовому відтворенні визначається шляхом експертної оцінки групою призначених фахівців. за таблицею 1.

Таблиця 1

Імовірність	Коментарі
5 - майже напевно	Подія, що спостерігається регулярно. Подія, що трапляється в більшості випадків.
4 - досить імовірно	Подія, що спостерігається періодично.
3 - імовірно	Подія, що трапляється інколи.
2 - малоімовірно	Подія, що спостерігається рідко.
1 - майже неймовірно	Подія, що трапляється лише при винятковому збігу обставин

Таблиця 2

Важкість небезпечної події	Можливі наслідки
<p>5 – катастрофічна (Груповий НВ, СМТ, аварія, пожежа)</p>	<p>Розслідування державними рганами влади. Кримінальна відповідальність. Штрафні санкції. Зупинка робіт. Анулювання ліцензії на вид діяльності.</p>
<p>4 – суттєва (Тимчасова непрацездатність більше 60 днів, прфзахвор., інцидент, возгоряння)</p>	<p>Розслідування державними рганами влади. Кримінальна відповідальність. Штрафні санкції. Можлива зупинка робіт.</p>
<p>3 – незначна (Тимчасова непрацездатність до 60 днів, прфзахвор., інцидент, возгоряння)</p>	<p>Розслідування державними рганами влади. Штрафні санкції. Можлива зупинка робіт.</p>
<p>2 – мінімальна (Травма без втрати працездатності, потреба у стаціонарній медичній допомозі, надання легшої роботи. Інцидент, возгоряння.)</p>	<p>Внутрішнє розслідування. Адміністративна відповідальність Штрафні санкції.</p>
<p>1 – несуттєва (Поріз, забиття, надана первинна медична допомога)</p>	<p>Дисциплінарна відповідальність.</p>

Таблиця 3

Можливість нараження на небезпеку

Числове значення	Характеристика
3	Постійна можливість нараження на небезпеку (щоденна, щозмінна).
2	Рідка можливість нараження на небезпеку (один раз на місяць).
1	Мінімальна (один чи декілька разів на рік).

Ступінь ризику

Екстремальний (55 - 75)

Потребує невідкладних дій вищого керівництва із обов'язковим складанням плану заходів та призначенням відповідальних осіб.

При необхідності - призупинка ведення робіт.

Високий (25 - 54)

Потребує уваги вищого керівництва. Терміново проінформувати працівників та їх безпосередніх керівників, керівника відповідного підрозділу та начальника служби охорони праці. Вжити заходи по забезпеченню безпеки працівників.

Ступінь ризику

Середній (10 - 24)

Проінформувати працівників та безпосередніх керівників, керівника відповідного підрозділу та начальника служби охорони праці. Вжити заходи щодо зменшення ризику.

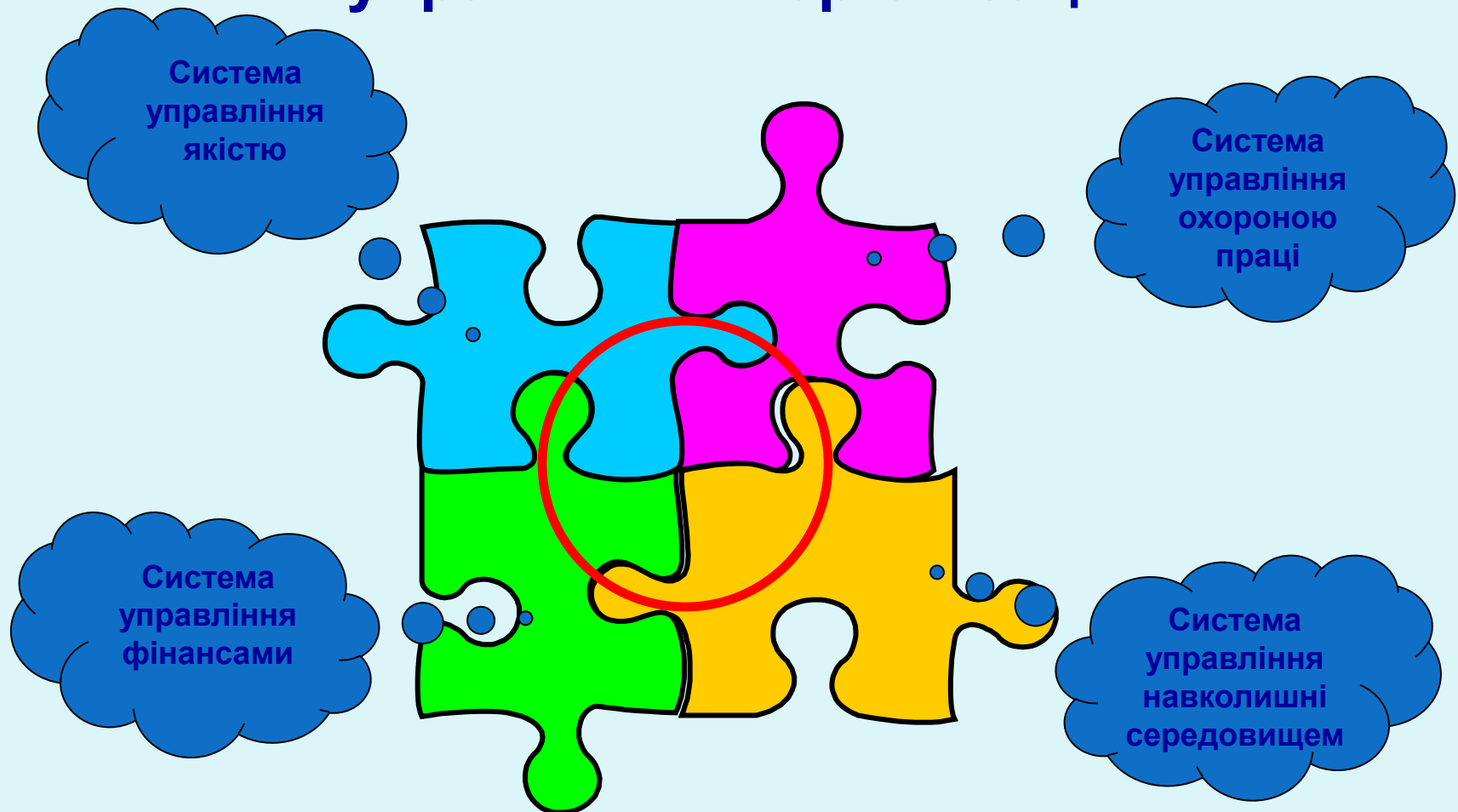
Низький (1 - 9)

Здійснюється управління шляхом виконання існуючих процедур. Звичайно не потребує додаткових ресурсів. Проінформувати керівника підрозділу та начальника служби охорони праці по закінченні робіт по визначенню ступеня ризику.

Після впровадження запланованих заходів необхідно провести оцінку залишкового ризику та визначити, чи став припустимим ступінь ризику виникнення небезпечної ситуації, тобто чи досягнуто після впровадження розроблених заходів очікуваного ефекту.

Система управління охороною праці повинна бути сумісна або об'єднана з іншими системами управління в організації

Стандарт серії OHSAS 18001 (ISO 45001) “Система менеджменту охорони здоров’я та безпеки персоналу”

- Стандарт серії OHSAS 18001 не має статусу міжнародного стандарту ISO.
- Він широко використовується у всьому світі і вважається одним із самих досконалих стандартів по організації менеджменту з питань ОП.
- СУОП будується на ідентифікації та оцінці ризику небезпек виникнення нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань.
- Впровадження стандарту OHSAS 18001 дає можливість раціонально використовувати кошти, спрямовані на ОП.

Що дає впровадженні СУОП для покращення бізнесу?

- Збереження кваліфікованих кадрів
- Мінімізацію фінансових витрат, які виникають внаслідок небажаних подій
- Підвищення іміджу фірми

За рахунок чого це досягається?

- Встановлення контролю за рівнем ризиків виникнення нещасних випадків та аварій.
- Усунення помилок в управлінні і як наслідок – усунення помилок в діях окремих працівників.
- Участі всього персоналу підприємства в удосконаленні стану умов та безпеки праці.

Основна ідеологія СУОП

- **Більшість нещасних випадків та аварій виникають не в наслідок необережної роботи, а з-за недосконалості системи контролю, відповідальність за яку несе роботодавець.**
- **Ефективне управління охороною праці базується на загальному розумінні всіма учасниками виробничого процесу наявності ризиків виникнення травм та професійних захворювань.**

Організація роботи з охорони праці

- **Встановлення обов'язків, прав та відповідальності всіх учасників виробничого процесу незалежно від посади**
- **Визначення системи взаємовідносин між структурними підрозділами**
- **Налагодження тісного співробітництва в галузі охорони праці між окремими особами та колективами**
- **Організація інформаційної системи на всіх рівнях**
- **Забезпечення компетентності персоналу**

Мета впровадження СУОП:

- зменшення рівня виробничого травматизму та професійних захворювань;
- раціональне використання фінансових потоків, спрямованих на охорону праці (0,5% від суми реалізованої продукції);
- зменшення страхових виплат під час укладання договорів про страхування основних фондів та об'єктів підвищеної небезпеки;
- підвищення якості продукції, що виробляється.

Порядок впровадження:

- Розробка документації
- Навчання протягом всього етапу впровадження системи
- Визначення небезпечних та шкідливих виробничих факторів
- Оцінка ризиків
- Визначення політики, цілей та завдань
- Опрацювання профілактичних заходів
- Впровадження системи аудиту
- Забезпечення можливості постійного корегування

Розробка документації

- 1.Окреслення нормативно-правової бази з охорони праці, що поширюється на підприємство.**
- 2.Визначення можливостей для виявлення шкідливих та небезпечних виробничих факторів.**
- 3. Розробка облікових документів для фіксації діючих на робочих місцях небезпек. Встановлення порядку їх заповнення та зберігання.**
- 4. Розробка документації, що визначає обов'язки, права та відповідальність посадових осіб, які приймають участь в системі управління.**
- 5. Визначення критеріїв для оцінки ризиків**

Навчання протягом всього етапу впровадження системи

- **Ознайомлення посадових осіб із документацією, принципами та завданнями СУОП**
- **Навчання посадових осіб з охорони праці**
- **Навчання осіб, які виконують роботи підвищеної небезпеки**
- **Інструктаж робітників та проведення тренувальних занять**
- **Ознайомлення робітників із основними принципами та завданням СУОП**

Визначення політики

Роботодавець, консультуючись із робітниками повинен викласти у письмовому вигляді політику з охорони праці яка повинна:

- **Відповідати специфіці підприємства та відповідати його розміру та характеру діяльності**
- **Бути стислою, чітко викладеною і підписаною роботодавцем**
- **Бути легко доступною для всіх робітників**
- **Аналізуватися для постійної придатності**

Професійний добір для працівників, які виконують роботи підвищеної небезпеки, з урахуванням стану здоров'я та психофізіологічних показників

Основні психофізичні показники:

1. Сенсомоторні реакції
2. Увага
3. Пам'ять зорова та слухова
4. Емоційна стійкість та почуття тривоги
5. Стійкість до впливу стресів
6. Орієнтація у замкнутому просторі
7. Недбалість
8. Реакція на об'єкт, який рухається
9. Швидкість переключення уваги
10. Втома
11. Здатність до адаптації
12. Стійкість до монотонії
13. Урівноваженість нервових процесів

Лікарі
(медогляд)

Психологи
(тестування)

Працівники

Навчання та пропаганда знань з охорони праці

Робітники

Інструктаж
(тренування)
Один раз на 6 місяців

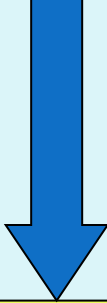
Робітники, які
виконують роботи
підвищеної небезпеки

Навчання один раз
на рік.
Інструктаж один раз
у три місяці

Посадові особи

Навчання один
раз на три роки

**Безпечний стан
обладнання забезпечується**

**Відповідністю вимогам технічного
регламенту з підтвердження
відповідності
безпеки машин і механізмів
та стандартам серії ССБТ ,
що вимагають в залежності
від їх небезпеки введення**